

PRIJEVOJI PJSNIŠTVA

Vratiti se čaru jednostavnih slika

**Piše
Zvonimir
MRKONJIĆ**

Josip Pupačić, »I gledam more«, antologija, Ex libris, Split – Zagreb 2005.

Nije zaludu najljepša hrvatska pjesma o moru, »More« Josipa Pupačića, napisana otprve, bez varijanti i pjesama na istu temu. Ona bilježi pjesnikov susret s prapočetlom, kad je ugledao more iz daljine popevši se iz svog Slimena na brijeg koji mu je zakrivao vidik. Bez svjesne namjere, Pupačić je želio u antologiji pjesama o moru dati svojoj pjesmi komparativni kontekst sličnih pjesama drugih pjesnika. Taj projekt, međutim, Pupačić za svog tragično okončanog života nije uspio završiti, pa je opravdana bila odluka urednice Jelene Hekman da se on oknjiži makar u zatečenom obliku skice, kao svojevrsni hommage pjesniku, ali i mnogo više od toga.

Nije more samo modri vodeni obujam, nego i sve ono oko mora i na njemu s čime je hrvatsko pjesništvo oduvijek bilo vezano. Time je dosta rečeno o nadahnuću pjesnika ove antologije sredozemnim ozračjem i njegovim gotovo neograničenim tematskim tangentama. Istina je međutim da je u hrvatskom pjesništvu obraćanje moru bilo više nego oprezno kao što su bila iskustva s morem koja su bila mnogo više u znaku borbe za život nego sanjarenja. Izuzme li se Hektorovićeve stvarnost u »Ribanjnu« i Vojnovićeva vagnerovska orkestracija »Ekvinocija«, prvo izravno obraćanje moru Preradovićeva je »Zdravica moru«: *More divno, more sveto, / Pred nama se širiš eto / Kao tajna kob!*

Zato Nator nadoknađuje mnogo od onoga što još u poeziji nismo imali pa smo, osim himni cvrčku i maslini, dobili prve novovjerske primjere čakavske poezije i »Zvonimirovu lađu« kao simbol vjekovne hrvatske državnosti. Tek u Ujevića morem diše Sredozemlje kao sveukupnost zemlje i povijesti, a u »Oproštaju« more daje podršku pobuni protiv svakog pravovjerja i predaje riječ slobodi zasnovanoj na uporabi narodnog jezika. Posve je suprotan Ujevićevoj ekstatičnoj viziji ekspresionizam Ante Cettinea s njegovim *isluženim brodovima*, isluženim ribarima i mrtvim morem. Crnoći Cettineova viđenja priključuju se Pere Ljubić i Dobriša Cesarić. U Frana Alfirevića, u čijem se opusu sredozemno nadahnuće možda najcjelovitije ostvaruje, more ima ulogu čudesnog iscjelitelja, izvornog pozitivuma koji nadoknađuje egzistencijalni negativum. (Iz političkih razloga Pupačić nije mogao uvrstiti emigranta Viktora Vidu čija je tragičnost komplementarna Alfirevićevu optimizmu).

*Gdje god pošao, moram se vratiti
stazama tišine kraj borovih šuma,
kamenju tvrdom, žarkim podnevima,
velikim čempresima
što slaze nepomični sa huma;
samoći, koju sretamo poput starog zvonika.
Moramo se vratiti čaru jednostavnih slika.*

(Frano Alfirević, »Dalmacija«)

S Dragom Gervaisom, Perom Ljubićem i Dragom Ivaniševićem Pupačić je naznačio temu dijalektalne poezije u sredozemnom okružju kao intimističke varijante ekspresionizma u koji se uklapa i Tadijanovićev stvarnosni govor. S Dragom Ivaniševićem nastupa stanje nestabilnosti poetika pod utjecajem nadrealizma. Iz sukoba nadrealističke poetike i +š duha narodne poezije rada se Kaštelanova začudnost predstavljena pjesma »Zaćarano more«. A iz sukoba s postsimbolizmom nastaje ludizam Bore Pavlovića i Krune Quiena.

Da je tragedija izum Sredozemlja, u to nas uvjerava Vesna Parun tematizirajući fatalnost ženskog usuda: on u pjesnikinje uvjetuje sve, čak osebujno stilizirani krajolik kao metaforu unutarnjih stanja i čimbenik tragičnog očišćenja: *Svake zore ulje iz tihih maslinika / zajaukne pusto žalbom crnih oblaka.* (»Balada o izlasku sunca«). S Pupačićevim književnim naraštajem zaključuje se njegova antologija, točnije ona ostaje otvorenom jer u njoj nedostaju prilozi pjesnika koji su dali temi mora nezaobilazni doprinos – Cvitana, Dragojevića, Marovića, Maroevića, Mihalića, Slamniga, Slavićeka, Škurle, Šoljana, Vučetića, Zidića. Razlog nedovršenosti antologije nije po našem mišljenju u teškoći sastavljanja njezina završetka, koliko u problematičnosti jugoslavenskog opsega izbora od kojega je Pupačić vidljivo odustajao. A više od svega, stanje nabačenosti građe s mnogo očiglednih rupa pokazuje kako je sastavljač još uvijek očekivao kristalizaciju neke izrazitije koncepcije.